

ФІЛОСОФІЯ І ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ

УДК 37.091.4НИЧКАЛО

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.30.320898>

Мирослава Вовк, м. Київ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9109-9194>

Олена Семенов, м. Київ

ORCID: <https://orcid.org/000-0002-8697-8602>

ПОСТАТЬ НЕЛЛІ НИЧКАЛО У ВИМІРАХ ПЕДАГОГІКИ ПРАЦІ

У статті окреслено концептуальні напрями професійної діяльності академіка Неллі Григорівни Ничкало у вимірах педагогіки праці. На основі біографічних відомостей, фактів з життєпису академіка доведено, що її ініціативи свідчать про дієву професійну, життєву позицію, спрямованість на реалізацію концептуальних ідей педагогіки праці в науковому, освітньому просторі задля утвердження цінностей науки, освіти, зміцнення міжнародного освітнього партнерства, враховуючи реалії війни, необхідність усвідомлювати цінність науки, культури, освіти як основних чинників збереження національної ідентичності. Власне моральна гідність, внутрішня потреба Неллі Григорівни Ничкало не стояти осторонь важливих соціокультурних зрушень в умовах війни росії проти України зумовили її оптимістичну й продуктивну працю на зміцнення партнерства між закладами освіти, науковими інституціями України і зарубіжжя, системне висвітлення результатів діяльності інститутів НАПН України, що спрямоване на утвердження національних і європейських цінностей освіти і науки. Праця як життєвий концепт академіка Н. Г. Ничкало стала орієнтиром у реалізації дослідницької, освітньої, просвітницької місії від початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України.

Ключові слова: *персонологія освіти; педагогічна біографістика; Нелля Григорівна Ничкало; педагогіка праці; міжнародне партнерство; цінності науки і освіти; війна.*

© М. Вовк, О. Семенов, 2024

*«... Ми переможем. Не такі ми й кволі.
Не допускай такої мислі,
Що Бог покаже нам неласку.
Життя людського строку стислі.
Немає часу на поразку».
(Ліна Костенко)*

Постановка проблеми. Рушієм сучасної педагогічної науки є унікальні особистості, чия наукова, громадська, освітня діяльність поєднується з подвижницькою працею, що спрямована на утвердження фундаментальних академічних традицій, прогресивний розвиток вітчизняної освіти, європейські цінності. З-поміж сподвижників інноваційної української педагогічної думки – самобутня, багатогранна, непересічна особистість, талановитий організатор освіти і науки європейського значення, провідна українська науковиця і новаторка в галузі професійної педагогіки, Берегиня педагогічної спільноти України Нелля Григорівна Ничкало.

Перелік нагород (міжнародна премія ім. О. Г. Неболсіна, ордени княгині Ольги I і III ступеня, «Знак пошани», медалі «За доблесну працю», «Ветеран праці», Почесна грамота Кабінету Міністрів України, нагрудні знаки «Антон Макаренко», «К. Д. Ушинський», «Василь Сухомлинський», «Відмінник ПТО СРСР», «Відмінник освіти України» та багато інших) і звань славної ювілярки і патріота системи професійної освіти України (доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Міжнародної академії педагогічних наук і Міжнародної академії акмеологічних наук, іноземний член РАО, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України) просто вражає. Але не це головне. Маємо честь сказати Слово про Вчителя, про педагогіку «сродної» праці Берегині – Неллі Григорівни Ничкало, яка впродовж багатьох років невтомно й оптимістично закладає

підвалини української професійної, педагогічної освіти, освіти дорослих, особистим прикладом зміцнює міжнародне освітнє співробітництво України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному персонологічному дискурсі української педагогіки актуалізується проблеми педагогічної біографістики. Увага громадськості прикута до витоків української освіти, культури, науки. Питання теорії і практики сучасної педагогічної персонології і біографістики досліджують Л. Березівська, А. Вітченко, О. Лавріненко, О. Міхно, А. Самко, Л. Семеновська, А. Ткаченко, та ін. Інноваційні ідеї Н. Г. Ничкало осмислювалися вченими на сторінках монографічних видань і фахових статей (В. Кремень, Ю. Бойчук, О. Семенов, Г. Філіпчук та ін.). Водночас ґрунтовного вивчення потребує питання концептуальних орієнтирів професійної діяльності видатної особистості у вимірах педагогіки праці, «олюднення» людини, наставництва тощо.

Мета статті – висвітлити концептуальні напрями професійної діяльності академіка Неллі Григорівни Ничкало у контексті педагогіки праці. Задля реалізації мети використані такі методи дослідження, як: біографічний метод – для означення важливих у професійному й особистісному становленні вченої фактів життєпису; систематизація – для визначення концептуальних орієнтирів професійної діяльності Н. Г. Ничкало як дослідниці педагогіки праці; прогностичний аналіз – для обґрунтування перспектив розвитку конструктивних ідей самобутньої особистості педагога у сфері неперервної освіти, освіти дорослих тощо.

Виклад основного матеріалу. Сенс нашого життя – у «сродній» праці. Український філософ Г. Сковорода власним життям довів, що людина без «сродної» праці не може мати щастя і морального задоволення. «Найсвітлішу красу людини в труді» возвеличував український письменник О. Довженко. Власне, через працю, – переконує основоположник педагогіки праці, польський учений Т. Новацький, – людина пізнає світ, самовідтворює і розвиває себе у продуктивній взаємодії з соціальним світом. Саме у процесі праці відбувається особистісне і професійне зростання, – доводить український педагог Н. Ничкало (2010, с. 22).

Еталоном людини педагогічної праці, яка потужно реалізує свій духовний, особистісний і професійно-педагогічний потенціал, колеги, учні, шанувальники називають саму Неллю Григорівну Ничкало. Це сучасний лицар української педагогічної науки. Оптимістична і результативна праця – внутрішня потреба її благородної душі.

У фундаментальних, методологічно глибоких дослідженнях Н. Ничкало з широкого кола проблем теорії та історії професійної педагогіки, педагогіки праці, виховання, психології і дидактики професійної освіти, психології професійного розвитку органічно поєднуються випереджувальний підхід до розв'язання численних освітніх і наукових питань, цілісність теоретичних висновків, продуктивний вихід на практику, дослідницьке чуття та рефлексивний біль над тим, як зберегти і розвинути самотність людини праці в сучасному глобалізованому світі.

У такої людини праці, підкреслює дослідниця, яскраво викристалізувана власна життєва позиція, індивідуальний спосіб організації діяльності, відкритість до нового досвіду, екзистенційний образ життя, упевненість, емпірична свобода і креативність (Семенов, 2016).

Нелля Григорівна пройшла шлях від сільської вчительки до академіка. Велика дорога майбутнього академіка розпочалася в невеликому селі Старогнатівка на Донеччині. Успішно закінчила педагогічне училище. Вищу освіту здобула у Львівському університеті імені Івана Франка. Трудову діяльність розпочала у загальноосвітній школі в прикордонному з Польщею селі. А потім був Київ і державна служба. І постійна робота з людьми. Ї дотепер – увага до кожної людини, толерантність Неллі Григорівни вражають. «Треба спішити робити добро й іти вперед», – цим мудрим кредо Нелля Ничкало керується все життя (Усатенко, Хомич, 2014).

Академік Н. Г. Ничкало – талановитий учений європейського масштабу, чия професійна діяльність ґрунтується на міцному фундаменті системного мислення і стратегічного бачення, успішно продовжує традиції наукової школи завідувача лабораторії прогнозування розвитку школи НДІ загальної педагогіки АПН СРСР Едуарда Георгійовича Костяшкіна. Науковий наставник

власним прикладом виховував громадянську позицію, навчав не «піддаватися «дрібній» суеті», дбати про інтелектуально сильну і духовно багату науку педагогіку, про особисту професійну культуру і професійну культуру своїх учнів, даруючи їм радість наукового і звичайного життєвого спілкування.

Життя Неллі Григорівни, спрямоване на реалізацію ідей Істини, Добра і Краси в освіті й науці, підпорядковане єдиній меті – збагатити досягнення української педагогічної думки й освітні традиції, розвивати найкращі надбання професійної освіти, утверджувати фундаментальні здобутки педагогічної освіти, розвивати субдисципліни педагогіки з урахуванням сучасних тенденцій розвитку педагогіки у світі, зміцнювати престиж України у європейському просторі. Цій подвижницькій місії присвячено її професійне життя.

Плідним є науковий доробок академіка Н. Г. Ничкало, про що свідчать майже 600 праць з проблем теорії та історії професійної педагогіки, педагогіки праці, психології і дидактики професійної освіти, педагогічної освіти, освіти впродовж життя, що вирізняються практичною зорієнтованістю на вдосконалення системи підготовки кваліфікованих кадрів, сучасних учителів, різних категорій дорослих, спрямованістю на проблеми потреб ринку праці, емпатійністю у висвітленні проблем сучасного науково-освітнього дискурсу.

Серцевину ґрунтовних студій становлять законодавчі документи й концепції (Концепція розвитку професійної освіти в Україні (1991), Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти (2004), Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI ст.») (1993), Національна доктрина розвитку освіти (2002), Закон України «Про професійно-технічну освіту» (1998), Біла Книга Національної освіти України (2010) та ін.), а також дослідження з проблем теорії та історії професійної педагогіки, педагогіки праці, виховання, психології і дидактики професійної освіти, психології професійного розвитку («Професійно-технічна освіта в Україні: проблеми досліджень», «Неперервна професійна освіта як світова тенденція», «Стандарти

професійної освіти і проблеми методологічних і творчих пошуків», «Трансформація професійної освіти України» та ін.). У монографіях, наукових статтях, посібниках, енциклопедичних виданнях дослідниці окреслюються перспективні напрями розвитку професійної освіти, педагогічної освіти, освіти дорослих з урахуванням актуальних викликів.

Учений-енциклопедист, талановитий організатор педагогічної науки, Нелля Григорівна стала натхненником укладання низки навчально-методичних, довідникових видань, які слугують

надійними помічниками не одного покоління освітян. Академік Н. Г. Ничкало глибоко переконана, що нагальні проблеми освіти і педагогічної науки мають широко обговорюватися громадськістю, зокрема, на шпальтах авторитетних українських і зарубіжних часописів, ініціатором видання яких вона є упродовж багатьох років («Рідна школа», «Естетика і етика педагогічної дії», «Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи», українсько-

польські / польсько-українські щорічники «Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia», «Edukacja Zawodowa i Ustawiczna» та ін.).

У творчому тандемі Неллі Григорівни з Іваном Андрійовичем Зязюном 1993 р. було засновано Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України (тепер – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України), який нині очолює доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України Лариса Борисівна Лук'янова). За сподвижницької натхненної підтримки академіка Н. Г. Ничкало функціонує Інститут професійно-технічної освіти НАПН України (директор – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України Валентина Олександрівна Радкевич).

Стратегічним пріоритетом діяльності Неллі Григорівни Ничкало є забезпечення науково-освітньої співпраці України і

Польщі, яка реалізується на рівні обміну досвідом між академічними інституціями, організації польсько-українських / українсько-польських форумів, підготовки наукових кадрів тощо. Розвиваючи ідеї своїх учителів Є. Костяшкіна, С. Батишева, М. Скаткіна, збагачуючи їх концепціями і теоріями своїх сучасників – В. Кременя, І. Зязюна, С. Гончаренка, О. Рудницької, Нелля Григорівна заснувала наукову школу (понад 100 дослідників!). З-поміж актуальних проблем досліджень, здійснених представниками її потужної наукової школи, – питання теорії і практики професійної (професійно-технічної) освіти, історії розвитку національної освіти, андрагогіки, компаративістські дослідження тощо.

Тезисно узагальнивши провідні здобутки академіка Неллі Григорівни Ничкало, маємо зосередити увагу на знаковому впливі її особистості на долю когорти освітян, науковців, молодшої генерації педагогів – справжніх агентів змін. Як істинно народний академік, Нелля Григорівна не лише видатний фахівець у галузі освіти, а й неперевершений організатор, яка прагне допомогти, підтримати, спонукати. Уміння добирати творчу молодь і навчати її мистецтву наукового дослідження, створювати в колективі творчу, ділову, доброзичливу атмосферу, заохочувати до самостійності мислення і вияву ініціативи – такі риси керівника наукової школи.

В академіка Н. Г. Ничкало яскраво викристалізована власна життєва позиція, індивідуальний спосіб організації діяльності, відкритість до нового досвіду, упевненість у собі, емпірична свобода і креативність. Розробляючи концепції і проєкти підготовки сучасного виробничого і педагогічного персоналу в контексті світових тенденцій, особливого значення видатний педагог надає неперервній освіті та неперервному професійному розвитку особистості. Цілісній системі професійної освіти, – доводить Н. Ничкало, – має відповідати цілісна професійна педагогіка, що покликана розкривати методологічні, теоретичні та методичні засади педагогічного процесу в усіх типах професійної школи, у системі післядипломної освіти.

Блискучий організатор освіти і науки об'єктивно оцінює реформи в галузі професійної освіти, володіє й унікальною

здатністю побачити надсучасне. Зокрема, на основі глибокого аналізу питань ринку праці і розвитку систем професійної освіти і навчання, здобутків психології, педагогіки, соціології, психофізіології, медицини, економіки, ергономіки, статистики, інших галузей наукового знання дослідниця успішно досліджує перспективний міждисциплінарний напрям – психопедагогіку праці. Особливу увагу приділяє прогностичній ролі діалектичного взаємозв'язку педагогіки праці, психології праці та професійної педагогіки в умовах глобалізаційних і євроінтеграційних процесів.

Власне, саму Неллю Ничкало називають людиною високої педагогічної культури. Її публікації, ініційовані й проведені нею численні міжнародні конференції з проблем неперервної професійної освіти і освіти дорослих як в Україні, так і в Польщі пронизані настановами української поетеси Ліни Костенко щодо майстерності. «При майстрах якось легше. Вони – як Атланти, держать небо на плечах. Тому і є висота». Процес формування педагогічної майстерності складний, неперервний у часі і просторі і спрямований на вдосконалення власних дій до найвищого рівня (Семенов, 2016).

Така культура педагогічної праці, якісними показниками якої є моральність як зразок поведінки для вихованців та естетичність як необхідне постійне вміння вчителя включати у процес педагогічної дії позитивні почуття прекрасного і піднесеного, створена Неллею Григорівною Ничкало спільно з Іваном Андрійовичем Зязюном в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Кожний із членів міцної команди науковців відчуває себе в інституті неповторною особистістю, яка розвивається у позитивно-енергетичній гармонії співтворчості, самоповаги і взаємоповаги. Власним прикладом, досвідом, копіткою працею, що спрямована на осучаснення освітньої галузі, відкритістю, вимогливістю, оптимізмом, позитивністю мислення Майстер педагогічної взаємодії сприяє особистісному і професійному зростанню усіх нас. Вона тонко відчуває емоції і молодих, і вже досвідчених колег.

Маючи сильний характер і глибоко вкорінену відповідальність, Нелля Григорівна не ламається під тягарем клопотів, не дає й іншим спіткнутися, наповнює свій внутрішній простір ясним

розумом, дивовижною ерудицією, благородними почуваннями, чистотою помислів, щирістю почуттів, шляхетністю виховання вірою, творчістю і допомогою іншим. Той, хто працює з Н. Г. Ничкало, навчається біля неї, наповнюється силою її розуму, шляхетною добротою, чистою совістю. У цьому контексті пригадуємо особливі Шевченкові рядки: «Ну що б, здавалося, слова – Слова та голос, більш нічого. А серце б'ється – ожива, Як їх почує. Знать, од Бога і голос той, і ті слова Ідуть меж люди...». Н. Ничкало живе так, як сказано у «Витязі в тигровій шкурі» Шота Руставелі: «Що сховав, оте пропало, Що віддав – оте твоє».

Приваблює шляхетність мислення наставника й уміння поводитися з чужими набутками. До академічної наукової праці Н. Ничкало підходить з рідкісною філігранністю. Кожна дисертація проходить через її руки і серце. Для неї властиве серйозне проникнення у тканину наукового тексту, глибинне входження в тему, уміння вирізнити в роботі справжні цінності. Стиль опрацьовується до блиску, не залишається жодних сумнівних, незрозумілих, двозначних фрагментів, словосполук. Учена завжди наполягає на звірянні цитат, дат, прізвищ. Після правок і доповнень Неллі Григорівни рукопис дисертації стає самодостатнім і повноцінним.

Мовлення Неллі Григорівни – афористичне, образне, пересипане народними прислів'ями, жартами, прикладами високої поезії Ліни Костенко, Лесі Українки... Це мовлення майстра слова, вплив якого на слухачів завжди знаковий. У її слові, дієвій справі відчувається професійна дбайливість, властива лише справжнім учителям і матерям...

Публікацією, виступом, порадою Н. Ничкало доводить, що праця є основною формою життєдіяльності як окремої людини, так і суспільства, виступає провідним чинником соціогенезу. Разом із тим праця є засобом самовираження та самоствердження особистості, реалізації її інтелектуального і творчого потенціалу, досвіду, почуття моральної гідності.

Власне, моральна гідність, внутрішня потреба Неллі Григорівни Ничкало не стояти осторонь важливих соціокультурних зрушень в умовах війни росії проти України стали підґрунтям дієвої позиції щодо зміцнення партнерства між

зкладами освіти, науковими інституціями України і зарубіжжя, висвітлення результатів діяльності інститутів НАПН України в контексті стратегічної діяльності, спрямованої на утвердження національних і європейських цінностей освіти і науки тощо (Ничкало, & Гордієнко, 2022).

Праця як життєвий концепт академіка Н. Г. Ничкало стала орієнтиром у реалізації дослідницької, освітньої, просвітницької місії від початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України. Нелля Григорівна вбачає своєю професійною місією висвітлення досвіду зміцнення національних підвалин української освіти, протистояння супротиву російської ідеології, про що свідчить видання, ініційоване нею у співпраці з талановитими співаторами, – «Українська освіта в полум'ї війни» (Ничкало, Овчарук, Гордієнко, &

Іванюк, 2024). «Війна змінила нас, усе наше суспільство – і дітей, і педагогів, і батьків, і керівників закладів освіти. Десятки і сотні тисяч і навіть мільйони дітей передчасно стали дорослими мудрецами... Нерідко саме вони буквально на очах ставали добрими психотерапевтами для своїх матерів, бабусь і дідусів, які мають невиліковні рани і гірко страждають», – читаємо в монографії (с. 3). Книга присвячена «Маленьким янголам, які так рано зустрілись з людською жорстокістю та, на жаль, ніколи не стануть дорослими...» (с. 2). Документи, результати опитувань учасників освітнього процесу, датовані періодом широкомасштабного вторгнення, ілюстративний матеріал, дитячі малюнки увиразнюють розділи монографії: «Війна – вкрадене дитинство», «Масштаби руйнування України – незаперечні ознаки геноциду», «Депортація українських дітей», «Загрози і бар'єри у розвитку освіти в умовах воєнного стану», «Освіта на окупованих

територіях», «Освіта внутрішньо переселених дітей, молоді, дорослого населення», «Навчання дітей українських біженців за кордоном», «Діяльність НАПН України в умовах російської агресії», «Законодавче і нормативно-правове забезпечення». Щиро вдячні авторам надзвичайно важливої книги за реалізацію авторського задуму – створити видання про нелегкий шлях до Перемоги, героїзм і незламність.

У передмові до видання академік НАПН України Нелля Ничкало зазначає: «Науково-педагогічна спільнота нашої держави діяла рішуче і цілеспрямовано. Працівники академічних відділень, інститутів, їх відділів і лабораторій та науково-практичних центрів поряд з виконанням планових робіт і нових невідкладних завдань активно влилися у волонтерський рух, допомагали жінкам з дітьми і на залізничних вокзалах, і на кордонах, і в осередках для українських біженців, і в організації населення з прифронтових територій, і в пошуку можливостей для поселення та продовження навчання школярів і студентів – внутрішньо переміщених осіб» (с. 4). До цього треба додати, що невтомна діяльність учених і в Україні, і у співпраці з іноземними вченими й освітянами, солідарними з боротьбою України, триває, і гаслом цієї діяльності є слова «Працюємо для Перемоги!» (Ничкало, Овчарук, Гордієнко, & Іванюк, 2024).

Академік Н. Г. Ничкало глибоко усвідомлює необхідність утвердження міжнародних партнерських контактів з європейськими країнами, що було зреалізовано нею у процесі організації українсько-польських / польсько-українських форумів. Саме в умовах війни було важливо провести X Українсько-Польський / Польсько-Український науковий форум «Освіта для цифрової трансформації суспільства», що відбувся 27-28 листопада 2024 р. у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. Форум став важливим кроком зміцнення освітнього, дослідницького партнерства між Україною та Польщею.

За результатами форуму було презентовано монографію «Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society» (2024), укладену у співпраці з українськими і польськими освітянами і науковцями. У монографії представлено матеріали форуму – результати наукових пошуків українських і польських учених за такими дослідницькими напрямками: глобальні і локальні виміри цифрового простору; штучний інтелект – нові освітні виклики в умовах трансформації суспільства; цифровізація української освіти в умовах воєнного стану та перспективи впровадження цифрових технологій навчання в повоєнний час; партнерство освітян, науковців та громадських організацій в умовах цифрової трансформації суспільства; тенденції та інновації у цифровій освіті у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної, вищої та післядипломної освіти; стратегічні напрями та інноваційні практики використання цифрових технологій в освіті дорослих в умовах формальної та неформальної освіти; формування інформаційно-цифрової компетентності різних категорій населення як чинник цифрової трансформації суспільства; зарубіжний досвід; психологічні, соціопедагогічні та інклюзивні аспекти освітніх процесів в умовах цифровізації (Кремень, Ничкало, Лук'янова, & Лазаренко (Ред.), 2024).

Учасники X Українсько-польського / Польсько-українського наукового форуму «Освіта для цифрової трансформації суспільства»/«Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa», що відбувся 24-28 листопада 2024 року, висловили глибоку повагу і віддали пошану Героям України, Збройним Силам України, щирю вдячність польським та українським освітянам і науковцям за підтримку України під час війни, за багаторічну творчу взаємодію, спрямовану на утвердження цінностей партнерства заради миру, ефективну дослідницьку співпрацю, спільні пошуки в освітньо-науковому просторі, що покликані подолати сучасні виклики в освіті й науці в умовах цифрової трансформації суспільства. Результати Форуму є прогностичними й мають стати важливим кроком у формуванні дорожньої карти імплементації відкритої науки, підвищення якості цифровізації в міжнародному дослідницькому дискурсі та освітній практиці.

Висновки. Схарактеризовані ініціативи Неллі Григорівни Ничкало свідчать про її дієву професійну, життєву позицію, спрямованість на реалізацію концептуальних ідей педагогіки праці в науковому, освітньому просторі задля утвердження цінностей науки, освіти, зміцнення міжнародного освітнього партнерства, враховуючи реалії війни, необхідність усвідомлювати цінність науки, культури, освіти як основних чинників збереження національної ідентичності.

Кожною публікацією, виступом, порадою Н. Ничкало нагадує своїм учням, що праця є основною формою життєдіяльності як окремої людини, так і суспільства, виступає провідним чинником соціогенезу. Разом з тим праця є засобом самовираження та самоствердження особистості, реалізації її інтелектуального і творчого потенціалу, досвіду, почуття моральної гідності. Рефреном через наукові праці Н. Ничкало проходить ідея людини патріотичної, моральні вартості та духовний зміст якої створюють культуру нації.

Вивчення фундаментальних досліджень Н. Ничкало підтверджує інтелектуальність, інтелігентність, духовну елітарність, відкритість особистості дослідниці як еталону Людини педагогічної праці. У Людини праці, доводить Н. Ничкало, має бути мрія. Це, на її переконання, як вияв енергетики людини, як породження мотивації реальних дій. Здатність до мрії окрилює неповторність і індивідуальність особистості. Влучно пише

Л. Костенко: Ці крила «з правди, чесності і довір'я, з щирості до роботи, з щедрості на турботи, Життя безкрилої людини, котра не вмє мріяти, сіре й нецікаве».

Чесність і відданість педагогічній справі, моральна гідність, вимогливість до себе, фанатична наполегливість у здійсненні поставленої мети і справжня інтелігентність, людяність і надзвичайно розвинена сила волі, прагнення довести кожную розпочату справу до логічного кінця, динамічність і неординарність мислення, інтуїтивне відчуття нового і наукова етика – усе це допомагає Н. Ничкало витримувати тиск глобалізаційних процесів, жити в гармонії з навколишнім світом, утверджуючи ідеали людини праці.

Дорога Нелле Григорівно, живіть, зорійте прикладом для нас, самовіддачі Вам, творчості й наснаги НА МНОГІЇ ЛІТА, НА ЧЕСТЬ І СЛАВУ педагогіки любові, педагогіки щастя, життєтворчості, науки самопізнання українського народу не тільки на теренах України, а й у світовій цивілізації і культурі. Ваше наукове і творче довголіття потрібне кожному з нас. Безумовно, першому завжди важче. Але і знаменитіше! Отож, хоч «кожен з нас те знав, що слави нам не буде» (І. Франко), Ви не зважаєте на побиті об каміння ноги, бо прокладаєте Дорогу для інших у майбуття. Надзвичайно багато зроблено Вами на теренах освіти і науки. Маємо честь спілкуватися з Вами впродовж багатьох років, надихаючись людяністю, естетичністю світосприйняття, професіоналізмом. Переконані, що справжня Ваша слава і шана ще попереду, адже пора зрілості – це неповторний життєвий етап, коли є сміливість долати нові обрії, є мудрість навчати і навчатися, є серце, наповнене надіями, є любов до життя, людей, професії.

Список використаної літератури

- Бойчук, Ю. (2024). Феномен академіка Неллі Ничкало. *Новий колегіум*, 3 (115), 5-7. Взято з [7ca173-e2b0-4bd4-8498-39bf5bc3af45/content](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742488/)
- Вовк, М. П., Котун, К. В., Болтенков, І. Ю. (Уклад.). (2019). *Святкова мить у хуртовині айстр осінніх*: науково-популярне видання до ювілею академіка Н. Г. Ничкало. Київ: Вид-во ТОВ «Юрко Любченко».
- Кремень, В., Ничкало, Н., Лук'янова, Л., Лазаренко, Н. (Ред.). (2024). *Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society*: монографія (2 т.). Київ: ТОВ «Юрка Любченка». Взято з <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742488/>, <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742499/>
- Лащик, Я., Ничкало, Н. (2023). Єднання польських і українських науковців-педагогів у творчій співпраці в умовах війни. *Вісник Національної академії педагогічних наук*

- України, 5 (1), 1-18. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5146>
- Ничкало, Н. (2010). Ідея суспільства знань і праці в наукових пошуках. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 3, 22-28.
- Ничкало, Н. Г., Гордієнко, В. П. (2022). Наукова діяльність у добу війни: за камертоном серця і любові до батьківщини. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4 (1). DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4123>
- Ничкало, Н., Овчарук, О., Гордієнко, В., Іванюк, І. (2024). *Українська освіта в полум'ї війни: монографія*. Київ: ТОВ «Юрка Любченка».
- Семенов, О. (2016). Ключові концепти Я-концепції Неллі Ничкало. *Естетика і етика педагогічної дії*, 14, 9-21. Взято з <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7417>
- Семенов, О. (2016). *Лінгвоперсонологія: навч. посіб.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.
- Усатенко, Т., Хомич, Л. (2014). Треба спішити робити добро й іти вперед. *Україна молода*, 139 (23.09.2014). Взято з <https://www.umoloda.kiev.ua/number/2531/171/89517/>

Myroslava Vovk, Olena Semenov

THE FIGURE OF NELLIA NYCHKALO IN THE DIMENSIONS OF LABOUR PEDAGOGY

The article outlines the conceptual directions of the professional activity of Academician Nellia Hryhorivna Nychkalo in the dimensions of labor pedagogy. Based on biographical information and facts from the academician's biography, it is proven that her initiatives testify to an effective professional and life position, a focus on the implementation of conceptual ideas of labor pedagogy in the scientific and educational space to affirm the values of science and education, strengthen international educational partnership, taking into account the realities of war, the need to realize the value of science, culture, and education as the main factors of preserving national identity. Nellia Hryhorivna Nychkalo's moral dignity and inner need not to stand aside from significant socio-cultural shifts in the conditions of Russia's war against Ukraine determined her optimistic and productive work to strengthen partnerships between educational institutions and scientific institutions of Ukraine and abroad, systematic coverage of the results of the activities of the institutes of the National Academy of Sciences of Ukraine, which is aimed at affirming national and European values of education and science, etc. Work as a life concept of Academician N.H. Nychkalo became a reference point in the implementation of the research, educational, and educational mission from the beginning of the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine. Nellia Hryhorivna sees her professional mission as highlighting the significant experience of strengthening the national foundations of Ukrainian education, confronting the opposition of Russian ideology, as evidenced by the publication initiated by her in collaboration with a group of co-authors, "Ukrainian Education in the Flames of War" (monograph / author N. Nychkalo, O. Ovcharuk, V. Hordiienko, I. Ivaniuk; edited by N. Nychkalo. Kyiv: LLC "Yurka Liubchenko", 2024. 208 p.). The development of international partnerships in the scientific and educational space is facilitated by holding the 10th Ukrainian-Polish / Polish-Ukrainian Scientific Forum "Education for the Digital Transformation of Society" (November 27-28, 2024) at the initiative of Academician N.H. Nychkalo.

Keywords: *personology of education, pedagogical biographical studies, Nellia Hryhorivna Nychkalo, labour pedagogy, international partnership, values of science and education, war.*

References

- Boichuk, Yu. (2024). Fenomen akademika Nelli Nychkalo [The phenomenon of academician Nelly Nychkalo]. *Novyi kolehium [New Collegium]*, 3 (115), 5-7. Retrieved from 7ca173-e2b0-4bd4-8498-39bf5bc3af45/content [in Ukrainian].
- Kremen, V., Nychkalo, N., Lukianova, L., & Lazarenko, N. (Eds.). (2024). *Osvita dlia tsyfrovoy transformatsii suspilstva [Education for digital transformation of society] / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society: monohrafiia* (2 vol.). Kyiv: TOV «Yurka Liubchenka». Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742488/>, <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742499/>.
- Lashchyk, Ya., & Nychkalo, N. (2023). Yednannia polskykh i ukrainskykh naukovtsiv-pedahohiv u tvorchii spivpratsi v umovakh viiny [The unity of Polish and Ukrainian scientists-pedagogues in creative cooperation in the conditions of war]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy [Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine]*, 5(1), 1-18. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5146> [in Ukrainian].
- Nychkalo, N. (2010). Ideia suspilstva znan i pratsi v naukovykh poshukakh [The idea of a society of knowledge and labour in scientific research]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy [Theory and practice of social systems management]*, 3, 22-28 [in Ukrainian].
- Nychkalo, N. H., & Hordiienko, V. P. (2022). Naukova diialnist u dobu viiny: za kamertonom sertsia i liubovi do batkivshchyny [Scientific activity in the time of war: behind the tuning fork of the heart and love for the motherland]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy [Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine]*, 4(1). DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4123> [in Ukrainian].
- Nychkalo, N., Ovcharuk, O., Hordiienko, V., & Ivaniuk, I. (2024). *Ukrainska osvita v polumi viiny [Ukrainian education in the middle of the world]: monohrafiia*. Kyiv: TOV «Yurka Liubchenka» [in Ukrainian].
- Semenoh, O. (2016). Kliuchovi kontsepty Ya-kontseptsii Nelli Nychkalo [Key concepts of Nelly Nychkalo's self-concept]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii [Aesthetics and ethics of pedagogical action]*, 14, 9-21. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7417> [in Ukrainian].
- Semenoh, O. (2016). *Linhvopersonolohiia [Linhvopersonolohiia]: navch. posib*. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
- Usatenko, T., & Khomych, L. (2014). Treba spishyty robyty dobro y ity vpered [We need to write about doing good and moving forward]. *Ukraina moloda [Ukraine is young]*, 139. Retrieved from <https://www.umoloda.kiev.ua/number/2531/171/89517/> [in Ukrainian].
- Vovk, M. P., Kotun, K. V., & Boltenkov, I. Yu. (Comps.). (2019). *Sviatkova myt u khurtovyni aistr osinnikh [A festive moment in the blizzard of autumn asters: a popular science publication to the anniversary of academician N. Nychkalo]: nauково-populiarne vydannia do yuvileiu akademika N. H. Nychkalo*. Kyiv: Vyd-vo TOV «Yurko Liubchenko» [in Ukrainian].

Одержано 09.09.2024 р.